

Lausunto luonnoksesta valtakunnalliseksi jätesuunnitelmaksi vuoteen 2027 – kierrätyksestä kiertotalouteen VN/16121/2021

Suomen Romukauppiain Liitto ry edustaa yli sataa metallikierrätysalan toimijaa isoista tukkureista ja kierrätysoperaattoreista paikallisiin romuliikkeisiin. Liiton jäsenet työllistävät yli 1700 henkilöä ja vastaavat valtaosasta 1,7 miljoonan tonnin rauta- ja teräsromun markkinavolyymistä. Liiton asema suomalaisen romukaupan historiassa on jatkunut vuodesta 1940. Liitto on eurooppalaisen kierrätysalan kattojärjestön The European Recycling Industries' Confederation EuRICin jäsen.

Johdanto

Valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2027 on EU:n jätedirektiivin (2008/98/EY) edellyttämä strateginen suunnitelma jätehuollon ja jätteiden synnyn ehkäisyn valtakunnallisista tavoitteista ja toimenpiteistä. Suunnitelma sisältää sekä jätehuoltosuunnitelman että jätteiden synnyn ehkäisy - suunnitelman ja kattaa koko Suomen lukuunottamatta Ahvenanmaata. Suunnitelmassa on päivitetty valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2023 vastaamaan tämän hetken tilanteeseen ja jätedirektiivin vaatimuksiin.

Jätesuunnitelma ja sen toimenpiteet ovat tärkeä osa kiertotalouteen siirtymistä. On tärkeää, että siirryttäessä kohti kestävää kasvua saadaan globaali luonnonvarojen ylikulutus pysäytettyä, ilmastonmuutosta hillittyä ja turvattua luonnon monimuotoisuus. Kiertotalous on tässä muutoksessa keskeisessä roolissa.

Näemme hyvänä, että valtakunnallinen jätesuunnitelma vuoteen 2027 päivitetään vastaamaan asetettuja tavoitteita. Toimintaympäristön ennustettavuus on tärkeää yrityksille ja siksi tarvitaan näkymää siitä, miten kiertotaloutta edistetään.

Metallien tehokas kierrätys keskeinen osa kiertotaloutta

Metallien mahdollisimman tehokas kierrätys on yksi tehokkaimmista keinoista hillitä ilmastonmuutosta ja vähentää luonnonvarojen käyttöä. Metallit ovat kiertäneet jo pitkään ennen kierrätykseen liittyvän regulaation syntyä. Virrat ovat globaalit ja toimivat markkinaehtoisesti. Hyvä säädösympäristö parantaa metallinkierrätysalan toimintaedellytyksiä. Toimivat EU:n sisämarkkinat samoin kuin EU:n yhteisten End of Waste -kriteerien määrittely ovat tärkeä.

Säädösympäristön kehittäminen lineaarisesta kohti kiertotaloutta

Nykyinen säädösympäristö on edelleen pitkälti rakentunut lineaariselle taloudelle. Käytännössä tämä johtaa tilanteisiin, jossa valmistavalle teollisuudelle voi olla edullisempaa käyttää neitseellistä raaka-ainetta. Kierrätysraaka-aineiden korkeampi hinta voi johtua useista syistä. Säädösympäristön muuttaminen kiertotalouden mukaiseksi edellyttää pitkälti lainsäädännön perkaamista laki- tai jopa pykäläkohtaisesti. Usein syynä on EU-säädös tai sen tulkinta. Tavoitteena tulisikin olla se, että säädökset tai niiden tulkinta ei

saisi johtaa kierrätysraaka-aineen korkeampaan hintaan tilanteessa, jossa laadullisilla eroilla ei ole merkitystä.

Metallinkierrätystä edustavan Suomen Romukauppiain Liiton jäsenyritykset ovat pääasiassa pk-yrityksiä. Pk-yritysten toimintaedellytysten huomioiminen on keskeistä, kun esimerkiksi lainsäädäntöä kehitetään edistämään kiertotaloutta.

Markkinaehtoiset ratkaisut ja osaamiseen panostaminen tulee olla kiertotalouden keskiössä. Sääntelyn kehittäminen on kannatettavaa, mutta sen tulee olla oikeasuhtaista, sen tulee suuntautua etenkin vaikuttavimpiin kokonaisuuksiin ja sen tulee huomioida pk-yritysten toimintaympäristö. Liian tiukkaa sääntelyä tulee välttää, koska se saattaa käytännössä toimia kiertotaloutta vastaan.

Kiertotalouden edistämisen toimenpiteissä ja lainsäädännön muutoksissa tulee olla riittävät siirtymäajat ja niistä tulee tiedottaa kattavasti ja hyvissä ajoin, jotta pienemmille yrityksille mahdollistetaan muutoksiin sopeutuminen.

Taloudellinen ohjaus kiertotalouden edistäjänä

Verotuksella voidaan asettaa hinta aiheutetulle ympäristöhaitalle. Samalla pystytään ohjaamaan taloudellisia toimijoita markkinaehtoisesti kohti puhtaampia teknologioita ja vähemmän ympäristöhaittoja aiheuttavaa toimintaa. Haittaverotuksen kiristyessä ja verokertymien kasvaessa mahdollistetaan työn ja yrittämisen verotuksen keventäminen. Samalla on tärkeä, että kokonaisveroaste ei nouse ja että huomioidaan myös globaali kustannustaso.

Suomen Romukauppiain Liitto näkee tärkeänä, että toimenpiteiden vaikutukset yritystoimintaan sekä taloudelliset vaikutukset – erityisesti kustannukset, kustannusten kohdistuminen sekä kustannustehokkuus – arvioidaan huolellisesti. Päätökset tulee tehdä perustuen huolelliseen vaikutusarviointiin.

Myös metallinkierrätyksessä tarvitaan uusia innovaatioita, digitalisaatiota ja osaajia

Myös metallinkierrätysalalla tarvitaan uusia innovaatioita. Kiertotalouteen liittyvään tutkimus-, kehitys- ja innovaatiotoimintaan kannattaakin panostaa. Digitalisaatio edistää metallienkierrätystä esimerkiksi prosessioptimoinnin kuin paremman toimitusketjun tiedon kulun osalta. On myös tärkeää panostaa kiertotaloutta edistävään koulutukseen. Myös metallinkierrätysalalla on osaajien saatavuus yksi alan haasteista.

Julkiset hankinnat kiertotalouden edistäjänä

Kuntien hankintakäytäntöjä tulee kehittää jätteenkuljetuksessa. Julkisten hankintojen hinnanmuodostuksessa merkittävä tekijä on kilpailun tehokas toteutuminen. Tarjoajien vähäinen määrä ja vaillinainen kilpailu johtaa korkeampiin hintoihin ja siten korkeampiin kustannuksiin. On hyvä, että jättesuunnitelmassa painotetaan kaiken kokoisten yritysten mahdollisuuksia päästä tasapuolisesti osallistumaan tarjouskilpailuihin, ja että jätteenkuljetusurakat olisi kilpailutettava osiin jaettuina. Julkisen sektorin ei tule kilpailla vapailla markkinoilla yksityisten yritysten kanssa.

Julkisilla hankinnoilla on keskeinen rooli kiertotalouden siirtymän vauhdittamisessa ja jättesuunnitelmassa todetaan, että julkiset organisaatiot hankkivat ympäristön kannalta kestäviä tuotteita ja ratkaisuja. Esimerkiksi julkisissa hankinnoissa käytettävien tuotteiden metalleille voitaisiin asettaa kierrätysvaatimus,

mikä vähentäisi tuotteen valmistuksen päästöjä. Julkisissa hankinnoissa asetettavat kriteerit eivät kuitenkaan saa aiheuttaa yrityksille kohtuutonta hallinnollista taakkaa kriteerien täyttymisen todentamisessa. Ehdoissa tuleekin huomioida myös pienempien yritysten mahdollisuudet osallistua hankintoihin.

Tavoitteet ja toimenpiteet

Sähkö- ja elektroniikkalaiteromu

Luonnoksessa esitetyt sähkö- ja elektroniikkalaiteromun (SER) tavoitteet ovat yleisesti ottaen kaikki kannatettavia. On erittäin tärkeää, että SERin kierrätystä saadaan lisättyä eikä niitä jatkossa päätyisi sekajätteeseen. Erityisesti arvokkaiden materiaalien sekä kriittisten raaka-aineiden tehokkaampi talteenotto tarvitsee lisää tutkimus- ja kehityspanostusta. Onnistuessaan potentiaali on valtava niin taloudellisesti kuin ympäristön kannalta, jos esimerkiksi piirilevyjen pienet arvometallien määrät pystyttäisiin jatkossa ottamaan paremmin talteen.

Tavoitteena on myös se, että sähkö- ja elektroniikkalaiteromussa olevat vaaralliset aineet saadaan paremmin pois kierrosta. Tavoite on tärkeä. Erityisesti toimenpiteitä ja yksityiskohtaisia tavoitteita asetettaessa on kuitenkin tärkeä huomioida se, että erityisesti pidempään käytössä olleissa laitteissa voi olla valmistuksen jälkeen kiellettyjä aineita, kuten bromattuja palonestoaineita. Näiden aineiden poistaminen kierrosta niin, että samalla lisätään kierrätystä ja prosessi on vieläpä taloudellisesti järkevä tehdä, on valtava haaste, johon tarvitaan myös tutkimus- ja kehityspanostusta.

Kunnioitavasti,

Mia Nores
Toiminnanjohtaja
Suomen Romukauppiain Liitto ry

Yhteystiedot: Mia Nores, puh. 040 554 8808, mia.nores@romukauppiat.fi